

ULUSLARARASI **İLİŞKİLER**

Akademik Dergi

Cilt 8, Sayı 29, Bahar 2011

INTERNATIONAL **RELATIONS**

Academic Journal

Volume 8, Number 29, Spring 2011

ULUSLARARASI **İLİŞKİLER**

ULUSLARARASI İLİŞKİLER hakemli bir dergidir.
INTERNATIONAL RELATIONS is a refereed journal.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER, aşağıdaki veri tabanlarınca taranmaktadır:
INTERNATIONAL RELATIONS is currently noted in;

*Social Sciences Citation Index(SSCI),
Social Scisearch, Journal Citation Reports, Social Sciences Edition,
International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)
International Political Science Abstracts (IPSA),
PAIS International,
Worldwide Political Science Abstracts,
International Bibliography of Book Reviews of Scholarly Literature in
the Humanities and Social Sciences (IBR), International Bibliography of
Periodical Literature in the Humanities and Social Sciences (IBZ),*

*Columbia International Affairs Online (CIAO), EBSCO, Gale-Cengage,
Elsevier Bibliographic Databases (GEOBASE, Mosby Yearbooks, Scopus),*

*Historical Abstracts, Historical Research Index, Sociological Abstracts, Index Islamicus,
Women's Studies International, Başkent Üniversitesi Hukuk Veri Tabanı (Law Database),
Energy Science and Technology Database, Gender Studies Database, Social Services
Abstracts, Linguistics and Language Behavior Abstracts, Kaiser Index to Black Resources,
Left Index-A CHOICE 2003 Outstanding Academic Title, Ulrich's Periodicals*

*America: History and Life, South African Studies, Middle Eastern and Central Asian Studies,
European Sources Online, Latin American Studies, INFO-LATINOAMERICA,*

ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (Social Sciences Data Base)

Dergiye yazı göndermek isteyenler için e-posta adresi: makale@uidergisi.com

Tanıtım/Değerlendirilmek üzere dergiye kitap göndermek isteyenler için posta adresi:

Mitat Çelikpala, Uluslararası İlişkiler Dergisi,
Kadir Has Üniversitesi Merkez Kampüs
Kadir Has Caddesi, 34083 Cibali-İSTANBUL

Bireysel abonelik ücreti: 4 sayı için 60 TL
Kurumsal abonelik ücreti: 4 sayı için 200 TL
Abonelik hakkında bilgi için: abone@uidergisi.com

Abone formları derginin arkasındadır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

Cilt 8, Sayı 29, Bahar 2011

Özel Sayı: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramları Yeniden Düşünmek
Misafir Editörler: Pınar BİLGİN ve Bahar RUMELİLİ

İÇİNDEKİLER

Editörden

Yirmibirinci Yüzyılda Savaşı Tartışmak: Clausewitz Yeniden
Ali L. KARAOSMANOĞLU _____ 5

*Savaş Hukukunda Tecavüz ve Yağmayı Yasakla(ma)yan Rejimler:
Lahey Sözleşmeleri (1899, 1907)*
Tuba İNAL _____ 27

*Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerine Postyapısalcı Yaklaşım:
Almanya Örneğinde Dış Politika ve Söylem Analizi*
Senem AYDIN DÜZGİT _____ 49

Uluslararası İlişkiler Kuramında Anarşi Söylemi
Faruk YALVAÇ _____ 71

*Segregasyonlar ve Jeopolitik “Yeni” Düzenler:
Müteşebbis Efendiler Olarak Türk Silahlı Kuvvetleri*
Anna M. AGATHANGELOU ve Barış KARAĞAÇ _____ 101

“Güvenlik İkilemi”ni Yeniden Düşünmek: Güvenlik Çalışmaları’nda Yeni Bir Perspektif
Ali BİLGİÇ _____ 123

INTERNATIONALRELATIONS

Vol 8, No 29, Spring 2011

Special Issue: Re-thinking Key Concepts in International Relations
Guest Editors: Pınar BİLGİN and Bahar RUMELİLİ

CONTENTS

Editorial

<i>Debating War in the Twenty-First Century: Clausewitz Anew</i> Ali L. KARAOSMANOĞLU	5
<i>The (Non-)Prohibition of Rape and Pillage in War: The Hague Conventions (1899, 1907)</i> Tuba İNAL	27
<i>A Poststructuralist Approach to EU-Turkey Relations: Foreign Policy and Discourse Analysis in the Case of Germany</i> Senem AYDIN DÜZGİT	49
<i>Discourse of Anarchy in the Theory of International Relations</i> Faruk YALVAÇ	71
<i>Segregations and Geopolitical “New” Orders: Turkish Armed Forces as Entrepreneurial Venturist Masters</i> Anna M. AGATHANGELOU and Barış KARAĞAÇ	101
<i>Re-thinking “The Security Dilemma”: A New Perspective in Security Studies</i> Ali BİLGİÇ	123

Misafir Editörden

Uluslararası İlişkiler kuramları son yıllarda temel kavramları ve varsayımları sorgulayan bir dizi eleştirel yaklaşım ile zenginleşti. Robert W. Cox'un da işaret ettiği gibi, Uluslararası İlişkiler "eleştirel" yaklaşımların temel farkı, "problem çözücü" (*problem-solving*) olarak nitelendirdikleri kuramların verili (*pre-given*) olarak kabul ettiği siyasi ve toplumsal fenomenlerin hangi tarihsel, toplumsal ve düşünsel süreçler sonunda meydana geldiğini irdelemesindedir.¹ "Problem çözücü" yaklaşımların varsayımları, kabulleri ve çıkarımları, Uluslararası İlişkiler eleştirel yaklaşımlar için araştırmancının bitiş değil asıl başlangıç noktasını teşkil eder. Eleştirel yaklaşımlar, bugün değişmez "gerçek" olarak kabul ettiğimiz birtakım olgu ve kurumların tarihselliğini ortaya koymak suretiyle, değişim potansiyelini de açığa çıkarmış oldular. Geçmişte insan eliyle ve uzlaşısı ile inşa edilmiş olanın yine insan eliyle ve uzlaşısı ile değişebileceğine işaret ettiler. "Eleştirel" yaklaşımlar, bu şekilde, "problem çözücü" yaklaşımların sorunsallaştır(a)madıkları konuları göndeme getirip çözüm öneribildiler.

Eleştirel yaklaşımların Uluslararası İlişkiler kuramında yer bulmaya başladığı son otuz yıl içinde, inşacı, tarihsel toplumsal, post-yapısalcı, ve post-koloniyel gibi çeşitli kategorilere ayrılan eleştirel yaklaşımlar, güç,² güvenlik,³ ulusal çıkar,⁴ anarşi,⁵ ve barış⁶ gibi temel kavramların hakim tanımlarının hem yeterliliğini hem de normatif sonuçlarını sorgulayarak, Uluslararası İlişkiler kuramı çalışmalarına yeni bir ivme kazandırdılar. Aralarındaki farklılıklara rağmen, eleştirel yaklaşımların üzerinde anlaştıkları ortak nokta, söz konusu hakim tanımların etkisinde kalan Uluslararası İlişkiler disiplininin, yapıların sosyal olarak inşası sürecini göz ardı ettiği ve dolayısıyla var olan hiyerarşik ve dışlayıcı yapıların yeniden üretilmesine ve doğalmış gibi görülmesine katkıda bulunduğuudur.

Uluslararası İlişkileri, problem çözücü kuramlar kullanarak çalışanların kaçınılmaz olarak bir parçası olduğu bu yeniden üretme süreci, çeşitli şekillerde karşımıza çıkmakta: Egemen kuramlar, sorgulamadan benimsedikleri hakim tanımlar ve kabuller aracılığıyla, Uluslararası İlişkilerde fikirlerin, normların ve söylemlerin oynadığı rolü yadsıyor ve böylece değişim potansiyeli olmayan ve kaba güç mücadelesine indirgenmiş bir uluslararası siyaseti yeniden üretiyor.⁷ Bu tip çalışmalar kendi kuramsallıklarını reddettikleri için vardıkları sonuçları "gerçek" olarak sunuyor ve bu şekilde kamuoyunun zaten "genel geçer" olarak görme eğiliminde olduğu bir takım anlayışları pekiştiriyor, yerleştiriyor.⁸ Özcü (*essentialist*) bir yaklaşımla, verili kabul ettiği kimlik farklılıklarını çatışmalara sebep göstererek medeniyet ve medeniyet çatışması söylemini hakim kılıyor.⁹ Var olan tehdit algılarını ve güvenlik uygulamalarını normalleştirerek sorunların hangi siyasal ve söylemsel süreçler sonucu güvenlik sorunu haline geldiğini görmezden geliyor.¹⁰ Sınıf ve cinsiyetin uluslararası düzlemdeki yansımalarını yok saymasa bile Uluslararası İlişkileri anlamak bakı-

¹ Robert W. Cox, "Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory," *Millennium-Journal of International Studies*, Cilt 10, No 2, 1981, s. 126-55.

² Stefano Guzzini, "The Concept of Power: A Constructivist Analysis", Felix Berenskoetter ve M. J. Williams (der.) *Power in World Politics*, Londra, New York, Routledge, 2007, s.23-42.

³ J. Peter Burgess, (der.), *The Routledge Handbook of New Security Studies*, Londra, Routledge, 2010.

⁴ Jutta Weldes, *Constructing National Interests: The United States and the Cuban Missile Crisis*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1999.

⁵ Alexander Wendt, "Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics", *International Organization*, Cilt 46, No 2, 1992, s. 391-425.

⁶ Oliver P. Richmond, *Peace in International Relations*, Basingstoke, New York, Palgrave, 2008.

⁷ Wendt, "Anarchy Is What States Make of It".

⁸ Ken Booth ve Steve Smith (der.), *International Relations Theory Today*, University Park, Pa., Pennsylvania State University Press, 1995.

⁹ Pinar Bilgin, "Identity/Security", J. Peter Burgess (der.), *The Routledge Handbook of New Security Studies*, Londra, Routledge, 2010, s. 81-89.

¹⁰ Ole Wæver, "Securitization and Desecuritization", Lipschutz, R. D. (der.) *On Security*, New York, Columbia University Press, 1995, s.46-86.

mından gerekli olduğu gerçeğini yadsıyor.¹¹ Uluslararası siyaset ve ekonomiyi birbirinden yapay şekilde ayırıştırarak, uluslararası ekonomideki sınıfsal ve merkez-çevre hiyerarşilerinin uluslararası siyasete etkilerini görmezden geliyor.¹² Disipline ait bu kısıtlar içerisinde eleştirel kuramlar varsayılan ve dolayısıyla var olanı inceleyerek genellemelere varmaktan ziyade görmezden gelineni, yok sayılanı, boş verilene ortaya çıkarmayı amaçlıyor.¹³

Uluslararası İlişkiler dergisinin elinizdeki özel sayısı, Uluslararası İlişkiler disiplinine eleştirel yaklaşımları Türkiye’de daha geniş akademik kitlelere tanıtmayı ve aynı zamanda Türkiye odaklı bir pencereden tartışmaya açmayı amaçlıyor. Eleştirel kuramların Türkiye odaklı bir pencereden tartışılmasını çeşitli açılardan önemli buluyoruz. İlk olarak, eleştirel kuramlar disiplinin temel kavramları ve varsayımlarının yanı sıra Batı-merkezli yapısını da sorgulamaya fırsat tanımaktadırlar.¹⁴ Bu Batı-merkezli yapı içinde çevre ülkelerden biri olan Türkiye’de egemen yaklaşımlar yukarıda bahsettiğimiz kısıtları yeniden üreterek disiplinin gelişmesinde önemli birer engel teşkil etmekte.¹⁵ Türkiye’yi açıklamakta yetersiz kaldıkları için kuramsal çalışmalara mesafeli yaklaşılmakta ve bu yüzden disipline Türkiye’den yapılan katkılar ağırlıklı olarak Türkiye üzerine olmaya devam etmekte.¹⁶ Büyük devletlerin elit ve eril akademisyenlerinin elinde gelişen egemen kuramların disiplinin Batı-merkezci ve eril yapısını yeniden üretmesi hiç şaşırtıcı değil.

Diğer taraftan Batı-merkezliliğe bulunacak çözümünün bir budun-merkezli (*ethnocentric*) kuram yerine diğerini geçirmek olmadığı da bir gerçek. Çevre bölgelerde Uluslararası İlişkiler çalışanların sadece kendilerini açıklamaya yönelik kuramlar geliştirmek yerine, kendi bölgelerini açıklamakta yetersiz kalan Uluslararası İlişkiler kuramlarının düzeltmeye ve geliştirmeye yönelmeleri yönünde bir eğilim oluşmaya başladı.¹⁷ Bu özel sayıda yapmaya çalıştığımız, bu çabaya Türkiye’den bir katkıda bulunmak. İleriki sayfalarda da göreceğiniz gibi Türkiye’den evrenseli sorgulayan ve katkıda bulunan zengin çalışmalar var ve bunlar hem içerik hem de sayıca gittikçe zenginleşmekte.

İkinci olarak, eleştirel kuramların Türkiye odaklı bir pencereden tartışmaya açılması ile eleştirel kuramların gelişmesine katkı sağlamayı hedefliyoruz. John Hobson’un da vurguladığı gibi, Batılı akademisyenlerin elinde eleştirel kuramlar birçok açıdan disiplinin Batı-merkezli yapısını yeniden üretmekte ve içkin Batı-merkezli varsayımların ötesine geçememektedir.¹⁸ Burada, Türkiye odaklı tartışmadan katımız, eleştirel kuramların özellikle Türkiye örneğine uygulanması ya da Batı-dışı bir perspektiften yorumlanması değildir. Bahar Rumelili’nin bu derginin önceki bir sayısında vurguladığı gibi “Uluslararası İlişkiler kuramlarının Doğu örnekleriyle uyumsuzluğunu dayanak alan Batı-merkezçilik eleştirileri de bir açıdan Doğu’yu farklı kulp Batı’dan ayırtırdıkları ölçüde Batı-merkezci bir bakış açısına hizmet etmektedirler.”¹⁹

¹¹ L. H. M. Ling, *Postcolonial International Relations: Conquest and Desire between Asia and the West*, New York, Palgrave, 2002.

¹² Justin Rosenberg, *The Empire of Civil Society: A Critique of the Realist Theory Of International Relations*, Londra, New York, Verso, 1994.

¹³ Steve Smith, Ken Booth ve Marysia Zalewski (der.), *International Theory: Positivism and Beyond*, Cambridge Cambridge University Press, 1996.

¹⁴ Siba N. Grovogui, *Beyond Eurocentrism and Anarchy: Memories of International Order and Institutions*, New York, Palgrave Macmillan, 2006.

¹⁵ Pınar Bilgin, “Uluslararası İlişkilerde ‘Merkez-Çevre’: Türkiye Nerede?”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 2, No 5, 2005, s. 3-14.

¹⁶ Pınar Bilgin ve Oktay F. Tanrısever, “A Telling Story of IR in the Periphery: Telling Turkey About the World, Telling the World About Turkey”, *Journal of International Relations and Development*, Cilt 12, No 2, 2009, s.174-79.

¹⁷ Amitav Acharya ve Barry Buzan (der.), *Non-Western International Relations Theory: Perspectives on and Beyond Asia*, Londra, Routledge, 2009; Navnita Chadha Behera (der.), *International Relations in South Asia: Search for an Alternative Paradigm*, India, Sage, 2008.

¹⁸ John M. Hobson, “Is Critical Theory Always for the White West and Western Imperialism? Beyond Westphalian Towards a Post-Racist Critical IR”, *Review of International Studies*, Cilt 33, Supplement S1, 2007, s.91-116.

¹⁹ Bahar Rumelili, “Uluslararası İlişkiler Teorisinde Yerel-Görüşlülük ve Doğu’nun Özneselliği,” *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 6, No 23, s.51.

Aksine, eleştirel kuramların Türkiye odaklı bir pencereden tartışmaya açılması Batı ve Doğu arasındaki birbirini teşkil etme sürecinin ve bu süreçte Doğu'nun özneselliğinin ön plana konmasına hizmet edecektir.

Bu özel sayıdaki makaleler, bu tartışma sürecinde önemli birer başlangıç teşkil etmektedirler. Ali Karaosmanoğlu yeni ve eski savaşlar arasında yapılmaya başlanan ayrımı sorgulamakta ve ünlü savaş kuramcısı Clausewitz'in saptamalarının bugün de geçerliliğini koruduğunu, eleştirel kuramların ana dayanak noktalarından biri olan Foucault'nun düşüncesi ile paralelliklerini vurgulayarak öne sürmektedir. Tuba İnal uluslararası norm literatürüne dayandığı incelemesinde, yağma ve tecavüze karşı uluslararası norm rejimlerinin farklı gelişim süreçlerini göstererek toplumsal cinsiyet yapılarının uluslararası hukuktaki yansımalarını gözler önüne sermektedir. Senem Aydın Düzgüt, eleştirel söylem analizi metodunu uygulayarak Almanya'daki Türkiye üzerine tartışmaların Avrupa kimliği üzerine teşkil edici etkisini gözler önüne sermektedir. Faruk Yalvaç, anarşi kavramının uluslararası anlamakta hâlâ merkezi bir kavram olmaya devam edip etmediğini sorguladığı makalesinde, bu kavramın çalışılmasına geliştirilmiş yeni yaklaşımların katkılarını ortaya koymakta. Barış Karaağaç ve Anna Agathangelou, Uluslararası İlişkilerin üzerine kurulu olduğu temel ayrımları (iç/dış, ekonomi/siyaset ve ulusal/uluslararası) sorgulamayı Türk Silahlı Kuvvetleri ve OYAK örneği üzerinden yapmayı seçerken, yerel ve evrensel olanın dinamik ilişkisini araştırma odağına almaktadır. Ali Bilgiç, güvenlik ikilemi kavramını yeniden düşünen çalışmaları tanıtmakta ve güvenlik/güvensizlik ilişkisini irdelemenin yanısıra "güven" nosyonunu yeniden düşünmenin hayati önemine işaret etmektedir.